

MBN § 130 **Remiss av promemorian Snabbare processer enligt miljöbalken för att stärka det militära försvaret**

Ärendenummer: MBN 2024/1507
Paragraf föregående instans: MBN AU § 106

Miljö- och byggnämndens beslut

Miljö- och byggnämnden beslutar att överlämna samhällsbyggnadsförvaltningens yttrande, vilket framgår under avsnittet bedömning, som Region Gotlands svar på remissen.

Sammanfattning

Miljö- och byggnadsnämnden (Gotlands kommun) har fått möjligheten att yttra sig över promemorian Snabbare processer enligt miljöbalken för att stärka det militära försvaret, Dnr KN2024/01391. I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i promemorian.

Det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde och i Europa har försämrats över en längre tid. Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas. Regeringen har fattat ett inriktningsbeslut för Försvarsmakten som avser planeringsförutsättningar, mål för Försvarsmaktens operativa förmåga, krigsorganisationens utveckling och grundorganisationens utveckling.

Försvarsmakten har i en framställan den 3 juni 2022 beskrivit problem med att växa enligt nämnda inriktningsbeslut. Problemen kan kort beskrivas som att den ökade verksamhet som behövs för att Försvarsmakten ska kunna växa blir omöjlig att nå inom ramen för gällande tillstånd och anmälningar enligt miljöbalken. Enligt promemorian bedöms det även bli omöjligt att nå målen genom att söka nya tillstånd och göra nya anmälningar enligt det ordinarie prövningssystemet.

Syftet med förslagen i promemorian är att förenkla processen för vissa tillstånds- och anmälningspliktiga verksamheter som bedrivs av Försvarsmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk. Ändringarna är även nödvändiga för att Sverige ska kunna agera som en pålitlig och trovärdig medlem av Nato och för att tillgodose DCA-avtalet.

De verksamheter som åsyftas i promemorian avser flygplatser, skjutfält och skjutbanor, lagring av bränslen och andra kemiska produkter, hamnar samt vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet.

Den tillfälliga förordningen föreslås träda i kraft så snart som möjligt under hösten 2024 och upphöra att gälla efter fem år. Avsikten är att de aktuella försvarsmyndigheternas verksamheter efter denna period ska omfattas av den vanliga miljölagstiftningen.

De ändringar som föreslås avser processuella regler och påverkar inte kravnivåerna i de materiella bedömningarna enligt miljöbalken. Förslaget innehåller tillfälliga bestämmelser som bland annat innebär:

- att tillståndspliktiga ändringar av befintliga flygplatser, anläggningar för lagring och annan hantering av kemiska produkter och skjutfält under vissa förutsättningar ska kunna hanteras genom anmälan,
- att det under vissa förutsättningar ska vara möjligt att göra en anmälan i stället för att ansöka om tillstånd för ett nytt tillståndspliktigt skjutfält och en ny tillståndspliktig anläggning för lagring och annan hantering av kemiska produkter,
- att försvarsinspektören för hälsa och miljö ska handlägga anmälningar avseende flygplatser, anläggningar för lagring och annan hantering av kemiska produkter, skjutfält och hamnar, liksom anmälningspliktiga vattenverksamheter som hör samman med sådana miljöfarliga verksamheter, skyndsamt och inom vissa tidsramar,
- att försvarsinspektören får begränsa tiden för myndigheters, organisationers och enskildas yttrande om ett ärende är brådskande, och
- att försvarsinspektören under vissa förutsättningar ska kunna bevilja undantag från vissa andra processuella krav, bland annat krav på bedömning av betydande miljöpåverkan och specifik miljöbedömning som följer av MKB-direktivet.

En anmälan ska liksom i dag göras till försvarsinspektören för hälsa och miljö. Myndigheten ska även besluta om ansökan om undantag från vissa processuella bestämmelser. Försvarsinspektörens beslut ska också som i dag överklagas till regeringen.

Det föreslås även en permanent ändring i miljöprövningsförordningen som innebär att tröskeln för tillståndsplikt höjs för Försvarsmaktens, Fortifikationsverkets och Försvarets materielverks anläggningar för lagring och annan hantering av kemiska produkter.

Bedömning

Här redovisas samhällsbyggnadsförvaltningens sammanfattade synpunkter.

Försvarsmaktens utveckling av verksamheter har sedan återetableringen på Gotland påverkat regionens möjlighet att utveckla Visby som regioncentra samt möjligheten till bostadsutveckling inom ett stort område runt Tofta Skjutfält och Visby Flygplats. Region Gotland har innan återetableringen gjort stora infrastrukturella investeringar i området som inom överskådlig tid inte kommer att kunna få önskvärda effekter för utvecklingen av Gotland. Region Gotland har höga ambitioner att gå före i klimat- och energiomställningen vilket med Totalförsvarets ökade intressen på ön kommer bli svåra att genomföra. Redan idag utgör Totalförsvarets intressen på Gotland ett hinder för förutsägbarheten rörande den långsiktiga samhällsutvecklingen på ön i stort, inte minst runt tätorterna Fårösund och Slite. Detta tydliggörs inte minst

i den pågående processen med att ta fram en ny översiktsplan för Gotland, där Totalförsvarets yttrande inte kan anses vägledande utan där prövning i varje enskilt fall gentemot Totalförsvarets intressen behöver göras.

Gotland utgör Sveriges enda ö-region vilket innebär särskilda förutsättningar att tillgodose statliga intressen och samtidigt hantera regionala ansvarsområden tillsammans med de kommunala åtagandena. Ö-läget gör att samordningsvinster med andra kommuner eller geografiska omland är ytterst begränsat.

Förordningen riskerar att få ytterligare negativ påverkan på det kommunala planmonopolet och bidra till en ökad oförutsägbarhet främst gällande bostadsförsörjning, utbyggnad och etablering av skolor/förskolor och vårdinrättningar, men riskerar också att få påverkan på människors hälsa då befintliga bostäder och verksamheter kan utsättas för högre och oftare återkommande buller eller andra störningar.

Promemorian innehåller förslag som innebär att det inte ska finnas möjlighet för tillsynsmyndigheten att förelägga den som har anmält en vattenverksamhet att ansöka om tillstånd på grund av att verksamheten påverkar en annan fastighet. Detta kan få negativa konsekvenser för regionägda kustnära fastigheter som inhyser olika typer av kommunal verksamhet, såsom hamn, vatten- och avloppsreningsanläggningar.

Flera av de militära verksamhetsområdena (så som flygplats, hamnar, depåer och övningsområden) är lokaliserade i nära eller direkt anslutning till ett flertal av Gotlands tätorter. Detta riskerar att påverka Region Gotlands planmonopol och begränsa möjligheten för långsiktig samhällsutveckling. Ambitionen verkar vara att en anmälan efter det tillfälliga förordnandets utgång ska ha möjlighet att övergå till ett permanent tillstånd, vilket i så fall kan komma att få långvariga negativa effekter på den fysiska planeringen inom kommunen. För att inte betydligt förändra förutsättningarna för planläggning eller bygglovgivning bör det övervägas om högre bullernivåer kan accepteras vid bostäder mm under den tid förordningen ska gälla. Ökade störningar bör dock undvikas nattetid.

Samhällsbyggnadsförvaltningen saknar en tydligare processbeskrivning hur försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) kommer att hantera förslaget om mycket korta handläggningstider. Det är av stor vikt att tillräcklig tid avsätts för att ge möjlighet för att kommunicera med berörda myndigheter och enskilda. För en kommun som Gotland innebär den föreslagna handläggningstiden om sex veckor, svårigheter när det gäller att avsätta tillräckliga resurser för att skyndsamt kunna svara FIHM utifrån miljö- och byggnadsnämndens reglemente. Direktiv bör ges till kommuner/remissmyndigheter om behov av till exempel delegation.

Region Gotland har behov av att ta del av och kunna yttra sig över alla de anmälningar som kan påverka allmän och enskild dricksvattenförsörjning samt

den kommunala planläggningen. Nya/ändrade anläggningar bör så långt det är möjligt undvikas att placeras inom vattenskyddsområden. Inom vattenskyddsområden gäller särskilda föreskrifter som i vissa fall omfattar anmälnings- eller tillståndsplikt där miljö- och byggnämnden inom Region Gotland är tillsyns- och prövningsmyndighet.

Det förutsätts att FIHM:s organisation förstärks i den omfattning som behövs för att kunna möjliggöra det ökade tillsyns- och prövningsansvaret. Även kommunerna har behov av förstärkning. Förstärkning skulle underlättas om möjlighet ges att debitera tid för handläggning av remisser eller att kommuner på annat sätt får förstärkning.

Gotland är särskilt utpekat som en viktig del av landets totalförsvaret och militära försvaret. Samhällsbyggnadsförvaltningen finner det därför anmärkningsvärt att Länsstyrelsen på Gotland inte har ingått i lista över remissmyndigheter för promemorian.

Ärendets behandling under mötet

Samhällsbyggnadsförvaltningen föreslår miljö- och byggnämnden besluta att överlämna samhällsbyggnadsförvaltningens yttrande, vilket framgår under avsnittet bedömning, som Region Gotlands svar på remissen.

Arbetsutskottet har 2024-09-04 föreslagit nämnden bifalla förvaltningens förslag med tillägg om Gotlands läge och förutsättningar samt skrivelse om påverkan på påverkansområden, tex. flygplats, skjutfält, vindkraft och hamnar.

Enhetschef Frida Brunner föredrar ärendet.

Proposition

Ordföranden ställer arbetsutskottets förslag under proposition och finner att miljö- och byggnämnden bifaller förslaget.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse samhällsbyggnadsförvaltningen daterad 2024-09-06
Tjänsteskrivelse samhällsbyggnadsförvaltningen daterad 2024-07-03
Remiss Promemorian Snabbare processer enligt miljöbalken för att stärka det militära försvaret Dnr KN2024/01391, juni 2024
Remissmissiv. Regeringskansliet 2024-06-20 KN2024/01391

Skickas till

Klimat- och näringslivsdepartementet senast 4 oktober 2024. Svaren bör lämnas per e-post till kn.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till alexandra.venander@regeringskansliet.se och jonathan.andersson@regeringskansliet.se. Ange diarienummer KN2024/01391 och remissinstansens namn i ämnesraden på epostmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex.

Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.